

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 04.07.2018 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 17-114532TVI-OTIR/03

Dommer: Tingrettsdommer Mats Wilhelm Ruland

Saken gjelder: Erstatning for uberettiget straffeforfølging.

Sverre Eilifssøn Koch

Sveko Invest AS

Advokat Anders Morten Brosveet,
Advokat Jesper Olav Hovind Aaserud
Advokat Anders Morten Brosveet,
Advokat Jesper Olav Hovind Aaserud

mot

Staten v/Justis- og
beredskapsdepartementet

Advokat Jørgen Aandal Vangsnes,
Advokat Anne Dalheim Jacobsen

Hva saken gjelder

Saken gjelder krav om erstatning fra en advokat for uberettiget strafforfølgning etter frifinnende dom i en straffesak, den såkalte Transocean-saken.

Sakens bakgrunn

Sverre Eilifsson Koch (heretter Koch) ble 31. oktober 2011 tiltalt for overtredelse av ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a og nr. 2 og § 12-2 nr. 1 og 2. Det ble også tatt ut tiltale mot Transocean Inc, Transocean Offshore Deepwater Drilling Inc, Arcade Drilling AS, Einar Brask og Klaus Klausen. Koch var på dette tidspunkt partner i advokatfirmaet Thommessen. Hovedforhandling i straffesaken ble holdt i perioden 5. desember 2012 til 18. september 2013. Økokrim la ned påstand om at Koch ble dømt til fengsel i 3 år, der 2 år ble gjort betinget med en prøvetid på 3 år, samt at han ble dømt til å betale erstatning til staten med 1,863 milliarder kroner. Ved Oslo tingretts dom av 2. juli 2014 ble Koch frifunnet, og staten v/Finansdepartementet ble dømt til å erstatte hans sakskostnader med 13 995 862 kroner. Økokrim anket ikke den frifinnende dommen for Kochs del, men anket frifinnelsene av de øvrige tiltalte. Anken mot de øvrige tiltalte ble trukket før oppstart av ankeforhandlingen.

Koch fremmet krav om erstatning og oppreisning for uberettiget strafforfølgning i brev til Statens sivilrettsforvaltning 30. oktober og 19. november 2014. Han krevde 7 405 421 kroner i erstatning for økonomisk tap med tillegg av renter for enkelte poster, samt 2 150 000 kroner i oppreisning. Det ble også krevd erstatning for udekkede sakskostnader med 2 713 879,50 kroner, der 603 125 kroner var dekning for eget arbeid. I vedtak fra Statens sivilrettsforvaltning av 4. desember 2014 ble Koch tilkjent 602 544 kroner i erstatning for økonomisk tap og 70 000 kroner i oppreisning. Kravet for øvrig ble avslått og avvist.

Den 16. juli 2017 tok Koch og Sveko Invest AS (heretter Sveko) ut stevning mot staten v/Justis- og beredskapsdepartementet med krav om erstatning med 7 448 103 kroner og 500 000 kroner i oppreisning, samt at Koch og Sveko tilkjennes sakskostnader. Staten tok til motmæle i tilsvar av 3. oktober 2017, og la ned påstand om at staten dømmes til å betale ytterligere oppreisning til Koch med 80 000 kroner, og for øvrig skulle staten frifinnes og tilkjennes sakskostnader.

Tingretten avsa kjennelse 14. mars d.å. der staten ble pålagt å gi Koch bevis tilgang til blant annet interne dokumenter fra straffesaken. Staten anket kjennelsen til lagmannsretten som forkastet anken ved kjennelse 25. april 2018. Ved Høyesteretts kjennelse av 16. mai d.å. (HR-2018-931-U) ble statens videre anke forkastet.

I prosesskriv av 16. mai d.å., samme dag som statens anke til Høyesterett ble forkastet, erkjente staten at det forelå ansvarsgrunnlag etter skadeserstatningsloven § 2-1, såkalt arbeidsgiveransvar. Staten aksepterte derfor å dekke Kochs udekkede sakskostnader i straffesaken med 2 110 722,50 kroner. I tillegg erkjente staten Kochs krav om oppreisning med 500 000 kroner.

Hovedforhandling var opprinnelig berammet i perioden 4. – 15. juni d.å. Som følge av statens erkjennelse ble hovedforhandlingen gjennomført over to dager, den 4. og 5. juni d.å. Koch møtte med prosessfullmektig og rettslig medhjelper og ga forklaring. Staten var representert ved prosessfullmektig og rettslig medhjelper. Anette Hjelmberg fra statens sivilrettsforvaltning fulgte forhandlingene i medhold av tvisteloven § 24-6. Det ble ikke ført noen vitner. Om øvrig bevisførsel vises til rettsboken.

Partenes anførsler:

Sverre Eilifsson Koch og **Sveko Invest AS** har sammenfattende **anført**:

Koch/Svekos krav er ikke avledet av noe selskapstap for advokatfirmaet Thommessen. Skiltmakerdommen er ikke uttrykk for en generell rettsregel, men viser at adekvansvilkåret er fleksibelt. Avgrensningen av erstatningsansvarets utstrekning hører hjemme i adekvanslæren.

Koch krever erstatning for tap som følge av at han fikk redusert andeler i Thommessens indre selskap som følge av strafforfølgningen. Tapet er påført Sveko i perioden 2008 – til og med første halvår 2014, og dermed indirekte Koch. For andre halvår 2014 er tapet påført Koch direkte. Det er ikke krevd erstatning for tap som følge av reduserte inntekter/overskudd i Thommessen. Det er kun Kochs andel som ble redusert til fordel for de øvrige partnerne.

Kravet om tap av arbeidsgodtgjørelse må oppjusteres med avsavnsrente for å utgjøre full erstatning.

Ansvarsgrunnlaget er lovfestet objektivt ansvar etter straffeprosessloven § 444 flg. og erstatning på grunnlag av utvist skyld etter ulovfestet erstatningsrett, jf. arbeidsgiveransvaret i skadeserstatningsloven § 2-1. Den objektive årsakssammenhengen er ikke bestridt. Staten har erkjent at det foreligger adekvat årsakssammenheng, men bestrider at tapet har erstatningsrettslig vern. Adekvansvilkåret er oppfylt. Erstatningsrettslig vern er ikke et erstatningsvilkår, men navnet på resultatet av adekvansvurderingen/avgrensingsvurderingen etter de skjønsmessige kriteriene oppstilt i rettspraksis. Dette følger av langvarig praksis fra Høyesterett. De sentrale kriteriene for vurderingen av adekvans/erstatningsrettslig vern for tredjemannstap er at det må foreligge en konkret og nærliggende interesse, krav om nærhet i årsakssammenheng, en samlet

vurdering, hvem som er nærmest til å bære risikoen for skaden, nærhet til skadeårsaken og om et tapet er upåregnelig.

Skaden rammer Koch som partner i forholdet til Thommessen, og skaden var påregnelig. Skademekanismen følger direkte av selskapsavtalen. Svekos rettigheter er etter avtalen direkte avledet av Kochs personlige oppfyllelse av partnerkriteriene. Skiltmakerdommen (Rt-2004-1816) er ikke til hinder for at Koch tilkjennes erstatning. Avgjørelsen bygger på den tradisjonelle læren om at adekvansen/vernet av tredjemannstap skal vurderes ut fra de generelle kriteriene om nærhet i årsakssammenheng, nærliggende konkret interesse, hvem som er nærmest til å bære risikoen mv. Avgjørelsen er svært konkret, og knytter seg til hvem som er nærmest til å styre risikoen for slikt tap, avbøtende tiltak mv. Statens forståelse av Skiltmakerdommen strider mot grunnprinsippene i erstatningsretten.

Koch har krav på avsavnsrente. Kravet må beregnes slik at han får kompensert den avkastningen han har tapt som følge av skaden. Det er ikke relevant å vurdere hvordan han ville plassert midlene sine. Det er under enhver omstendighet ikke grunnlag for å avskjære avsavnsrente for den delen av kravet som knytter seg til arbeidsinntekt.

Dersom Sveko ikke får erstattet sitt tap har Koch krav på erstatning for tap av aksjeverdi/utbytte fra Sveko. Svekos direkte tilknytning og posisjon har vært direkte avledet av Kochs personlige rolle i Thommessen. Tapet skal utmåles på Kochs hånd og årsaksrekken er tilstrekkelig adekvat til at tapet skal erstattes. Dette vil ikke bryte med Skiltmakerdommen. Faktum er sammenlignbart med Høyesteretts avgjørelse i Rt-1996-1497 (Løiten allmenning) på grunn av selskapsavtalen i Thommessen. Det konkrete resultatet må være forenlig med anvendelsen av den alminnelige adekvansavgrensningen. Høyesterett har for øvrig anvendt årsakssammenheng som grunnlag for inndragning hos aksjonær av verdistigning av aksjer som følge av at selskapet har mottatt utbytte av straffbar handling, jf. Rt-2011-868.

Det foreligger tilstrekkelig nærhet i årsakssammenheng mellom skaden Koch ble påført og tapet hans som aksjonær i Sveko. Dette følger direkte av den IS-avtalen. Det er ingen virksomhet i Sveko med ingen andre innsatsfaktorer, ingen ansatte og ingen forstyrrende årsaksfaktorer. Svekos rettigheter etter IS-avtalen er direkte avledet av Kochs rettigheter etter avtalen. All risiko lå hos Koch og årsakssammenhengen er nær, «ren» og forutberegnelig.

Koch skal tilkjennes sakskostnader. Han skal uansett tilkjennes sakskostnader for den delen av saken som knytter seg til uaktsomhet. Dette utgjør 80 % av arbeidet. Det er også grunnlag for å tilkjenne sakskostnader for Kochs eget arbeid.

Sverre Eilifsson Koch og Sveko Invest AS har lagt ned slik påstand:

1. Staten v/Justisdepartementet betaler erstatning for økonomisk tap for tapt overskuddsandel til Sveko Invest med kr. 4 928 062 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30.11.2014 og til betaling skjer.

Subsidiært til post 1:

Staten v/Justisdepartementet betaler erstatning for økonomisk tap for tapt overskuddsandel til Sverre E. Koch med kr. 3 680 627 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30.11.2014 og til betaling skjer.

2. Staten v/Justisdepartementet betaler erstatning for økonomisk tap for tapt overskuddsandel til Sverre E. Koch med kr. 480 973 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30.11.2014 og til betaling skjer.
3. Staten v/Justisdepartementet betaler Sverre E. Koch erstatning for tapt arbeidsgodtgjørelse med kr. 179 032 med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30.11.2014 og til betaling skjer.
4. Staten v/Justisdepartementet erstatter Sverre E. Koch og Sveko Invest AS sakens omkostninger.

Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet har sammenfattende anført:

Sveko og Kochs tap er et selskapstap for Thommessen, og kan ikke kreves dekket som tap på Koch og Svekos hånd, jf. Rt-2004-1816 (Skiltmakerdommen). Overskuddsandel fra et indre selskap står i samme stilling som utbytte fra et aksjeselskap.

Utgangspunktet er at eierne ikke kan fremme selskapets tap, også selv om selskapets tap alltid vil innebære et tap også for eierne. Eierne kan ikke kreve del av selskapsinteressen uten å benytte aksjeloven eller selskapslovens regler. Selskapets erstatningskrav er formuesgoder som tilhører selskapet, og den enkelte aksjonær kan ikke disponere over disse. Det er ikke noe grunnlag for å fravike Høyesteretts avgjørelse i Rt-2004-1986 (Skiltmakerdommen), og avgjørelsen er fulgt opp i senere rettspraksis både av Høyesterett og lagmannsrettene. Høyesteretts avgjørelser i Rt-1996-1497 og Rt-2007-920 innebærer ikke at resultatet bryter med Skiltmakerdommen.

Skiltmakerdommen handler ikke kun om adekvans, og Høyesterett oppstiller en generell rettsregel. Eiertapet vil alltid korrespondere med selskapets tap og skiller seg fra kontraktssituasjoner. Eierens interesse er en interesse i selskapsnettoen. Selskapsstrukturen

med et indre selskap er uten betydning. Det er aksjeselskapet (Thommessen) som opptrer utad og står for inntjeningen. Tapet er pådratt hos aksjeselskapet som er hovedmannen, og det er hovedmannen som må kreve tapet dekket. Tapet er et selskapstap, selv om det etter selskapsavtalen skal fordeles ulikt mellom eierne.

Strafforfølgningen har redusert Kochs mulighet til å bidra til Thommessens virksomhet. Tapet er utslag av eierposisjon, og ikke en kontraktsposisjon. Det er definert hva som utgjør arbeidsgodtgjørelse og hva som utgjør eierinntekt (overskuddsandel).

Det foreligger ikke noe erstatningsrettslig vernet tap hos Sveko for tap som følge av skade påført Koch. Høyesterett har tatt stilling til også dette spørsmålet i Skiltmakerdommen. Rettspraksis Koch har vist til gjelder andre former for tredjemannstap. Koch har heller ikke noen utvidet adgang til å kreve overskuddsandelen til Sveko. Dette er et selskapstap i Sveko, noe som heller ikke er bestridt.

Kravet om avsavnsrenter kan ikke føre fram. Ytterligere arbeidsgodtgjørelse og overskuddsandel ville blitt investert i Oscar Finans AS. Et selskapstap for Oscar Finans AS er ikke erstatningsrettslig vernet for Koch/Sveko. Dette medfører ikke generelt at avsnapt vil være avskåret. Også her må det trekkes en grense mot selskapets tap.

Det er ikke grunnlag for å tilkjenne Koch sakskostnader. Terskelen for å anvende tvisteloven § 20-3 er høy, og det foreligger ikke tungtveiende grunner. Eventuelt skal sakskostnader kun tilkjennes delvis.

Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet har lagt ned slik påstand:

1. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet frifinnes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Rettens vurdering

Innledning

Retten er kommet til at kravet fra Koch og Sveko må føre fram fullt ut. Drøftelsen av de ulike erstatningspostene fremgår nedenfor.

Grunnvilkårene for erstatning er at det må foreligge ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og at det må være adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og det økonomiske tapet. Retten drøfter vilkårene for erstatning nærmere nedenfor. Retten bemerker innledningsvis at partene har hatt ulike tilnærminger til om vilkårene for erstatning er oppfylt. Koch har formulert den sentrale problemstillingen som et spørsmål om adekvans.

Staten har formulert problemstillingen som et spørsmål om hvilket tap som kan kreves erstattet av Koch/hvem som er rett subjekt til å fremme kravet. Retten vil kommentere dette nedenfor.

Ansvarsgrunnlaget

Det rettslige grunnlaget for erstatnings- og oppreisningskravet fra Koch og Sveko er straffeprosessloven § 444 og 447, samt skadeserstatningsloven § 2-1. Etter straffeprosessloven § 444 første ledd bokstav a har en siktet rett til erstatning av staten for økonomisk tap som forfølgningen har påført ham dersom han blir frifunnet. Unntaket fra hovedregelen i straffeprosessloven § 446 er ikke aktuelt i denne saken. Det fremgår av forarbeidene til bestemmelsen i NOU 1996-18 at:

Utgangspunktet er at staten skal erstatte den skade varetektsfengslingen har påført siktede. Det typiske tap vil være tapt arbeidsinntekt eller tilsvarende. Men det kan også oppstå krav på erstatning for spesielle tapsposter, som f.eks. hvor den siktede som følge av frihetsberøvelsen har vært avskåret fra å inngå en gunstig kontrakt eller hvor frihetsberøvelsen medfører mislighold av lån og det derfor oppstår tap ut over tapt inntekt. Hvorvidt staten vil være ansvarlig for påstått tap, må for øvrig avgjøres ut fra kravet om adekvat årsakssammenheng.

Etter straffeprosessloven § 447 har en siktet rett til oppreisning for annen skade av ikke økonomisk art dersom han blir frifunnet.

I følge skadeerstatningsloven § 2-1 nr. 1 svarer arbeidsgiver for skade som voldes forsettlig eller uaktsomt under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Staten omfattes av begrepet arbeidsgiver, jf. bestemmelsens nr. 2.

Ansvarsgrunnlaget etter straffeprosessloven § 444 og § 447 er objektivt, som innebærer at den skadelidte har krav på erstatning uavhengig om det er utvist skyld. Staten har også erkjent at det foreligger ansvarsgrunnlag etter skadeserstatningsloven § 2-1. Dette innebærer at staten har erkjent at det er utvist uaktsomhet. Retten er ikke kjent med noen andre saker der staten har ansvar på subjektivt grunnlag i en sak som gjelder erstatning for uberettiget strafforfølgning. Begge partene har opplyst at de heller ikke kjenner til andre tilsvarende saker.

Det er utvilsomt at det foreligger ansvarsgrunnlag i denne saken.

Årsakssammenheng

Videre må det være årsakssammenheng mellom den ansvarsbetingende handlingen og det økonomiske tapet. Staten har ikke bestridt at det foreligger årsakssammenheng.

Strafforfølgningen er den direkte årsaken til Koch og Svekos økonomiske tap, og kravet til årsakssammenheng er derfor oppfylt.

Det økonomiske tapet

Det neste vilkåret som må være oppfylt er at det må foreligge et økonomisk tap.

Innledningsvis bemerker retten at erstatningskravet som er fremmet av Koch/Sveko er betydelig lavere enn kravene som er fremmet fra de andre som var tiltalte i den samme straffesaken. I utgangspunktet mener retten Kochs krav er rimelig og nøkternt. Staten har heller ikke bestridt beløpenes størrelse som sådan. På tidspunktet Koch ble siktet var han en anerkjent skatteadvokat, og var partner i advokatfirmaet Thommessen som er et av landets ledende advokatfirmaer. Arbeidet som partner i Thommessen har generert betydelige inntekter for Koch i mange år, og det er utvilsomt at han har hatt en betydelig inntektsnedgang, særlig i perioden straffesaken mot han pågikk. Det er ikke krevd erstatning for fremtidig inntektstap. Etter rettens vurdering er det sannsynlig at Koch har lidt et slikt tap som følge av strafforfølgningen.

Staten har erkjent følgende erstatningsposter:

1. Udekkede sakskostnader med 2 110 723 kroner,
2. Tapt arbeidsgodtgjørelse med 884 800 kroner,
3. Oppreisning med 500 000 kroner

Den gjenstående delen av kravet, som retten skal ta stilling til, gjelder erstatning for tapt overskuddsandel fra advokatfirmaet Thommessen til Sveko med 4 928 096 kroner. Kravet referer seg til perioden 2008 – første halvår 2014. Videre må retten vurdere kravet om erstatning for tapt overskuddsandel til Koch med 480 973 kroner for andre halvår 2014. Den siste delen av kravet gjelder erstatning for avsavnsrenter av tapt arbeidsgodtgjørelse med 179 033 kroner. Koch/Sveko har også krevd forsinkelsesrenter, og retten vil kommentere dette særskilt nedenfor.

Nærmere om enkeltpostene i erstatningskravet - overskuddsandel

Retten vil først vurdere kravet om erstatning for tapt overskuddsandel. Som nevnt ovenfor har partene ulike innfallsvinkler til den rettslige problemstillingen. Koch/Sveko har formulert problemstillingen som et spørsmål om adekvans. Staten har formulert problemstillingen som et spørsmål om hvilket tap som kan kreves erstattet på Kochs hånd.

Statens anførsel er at tapet Koch/ krever erstattet (tapt overskuddsandel) er et selskapstap hos Thommessen som ikke kan kreves erstattet av Koch/Sveko. Ut fra statens anførsel må retten uansett ta stilling til om det er tale om et såkalt særtap som kan kreves erstattet av Sveko/Koch, eller om det er tale om et såkalt selskapstap som ikke er erstatningsrettslig vernet på deres hånd. Ut fra Høyesteretts praksis mener retten statens innfallsvinkel er korrekt. Retten vil derfor vurdere om tapt overskuddsandel er et selskapskrav som ikke kan kreves erstattet av Sveko og Koch, eller særkrav som kan kreves erstattet. Det er imidlertid grunn til å fremheve at også næringsinntekt kan kreves erstattet, se Rt-2004-1816 (Skiltmaker) avsnitt 26.

Skillet mellom særkrav og selskapskrav er nærmere utdypet av Rune Sæbø i Festskrift til Nils Nygaard (2002) side 199 flg.:

Selskapskrav på erstatning foreligger når selskapet er blitt krenket ved en ansvarsbetingende handling, og selskapet har lidt tap som følge av handlingen. Tapet vil bestå i reduserte inntekter, økte utgifter, at eiendeler forringes/tapes eller at gjelden øker. Fra rettspraksis, se for eksempel [Rt-1922-807](#) (tap ved bankens diskontering av veksel), [Rt-1929-503](#) (bla. uforsvarlig utbetaling av utbytte), [Rt-1930-481](#) (tap pga. at styret hadde unnlatt å etterkomme generalforsamlingsbeslutning om bl.a. leieforhøyelse), [Rt-1930-533](#) (tap på fordring mot fratredende disponent) og [Rt-1973-821](#) (styremedlem hadde påført selskapet økte kredittomkostninger ved å forpurre selskapets søknad om banklån).

Særkrav på erstatning foreligger enten ved *direkte* erstatningsbetingende krenkelse av aksjonærer/kreditorer eller ved at aksjonærer/kreditorer *indirekte* krenkes ved en handling som påfører *selskapet* økonomisk tap.

...

Vurderingen av om erstatningsvilkårene er oppfylt vil normalt være forskjellig ved selskapskrav og særkrav. Ved selskapskrav må selskapet ha lidt tap, mens det er aksjonær eller kreditor som må ha lidt tap for at denne skal kunne fremme særkrav.

Den sentrale avgjørelsen er som tidligere nevnt Høyesteretts dom i Rt-2004-1816 (Skiltmakerdommen). Høyesterett skriver der i avsnitt 27-29:

Det sentrale spørsmålet i saka er om det er vern for framtidige inntekter som ikkje kjem i form av lønsinntekt eller næringsinntekt i einskildpersonføretak, men i form av avkasting - aksjeutbyte - frå eit aksjeselskap som den skadelidne er tilsett i og har eigarinteresser i, eventuelt som eineaksjeeigar. Spørsmålet gjeld verdiskaping i aksjeselskapet som kjem av aksjeeigaren sin arbeidsinnsats, og som går ut over utbetalt løn.

Utgangspunktet må vere at ein direkte skadeliden kan krevje bøtt det tapet som rammar han sjølv, og ikkje det tapet som rammar andre. Eit aksjeselskap er eit sjølvstendig rettssubjekt, forskjellig frå aksjeeigarane, også der selskapet har eine- eller hovudaksjeeigar. Det er etter mitt syn framandt for vår rettsorden å seie at aksjeeigarar lir tap der tapet direkte rammar aksjeselskapet, sjølv om tapet på kort eller lang sikt vil redusere inntektsstraumen i form av utbyte til aksjeeigarane. Der eit tap rammar eit sjølvstendig rettssubjekt, må det i staden spørjast om tapet har skadebotvern på selskapet si hand, noko eg kjem attende til.

For min del kan eg heller ikkje sjå at det kan etablerast noko ansvar for minska utbyte frå aksjeselskapet grunna i at A på skadetidspunktet hadde 66 prosent av aksjane i selskapet og var ein nøkkelperson. Løysinga måtte etter mitt syn ha vorte den same om A hadde hatt alle aksjane på skadetidspunktet. Etablering av eit aksjeselskap har ein realitet. Det gjeld med omsyn til personleg ansvar, det gjeld med omsyn til skatt og også i mange andre samanhengar. Ein hovudaksjeeigar eller eventuelt ein eineaksjeeigar kan ikkje då krevje at ein skal sjå bort frå selskapsforma når det oppstår ein konkret situasjon der han kan vere tent med det. Kongeparkdommen, [Rt-1996-672](#), viser at det skal mykje til for at ein ser bort frå den realiteten som ligg i ei selskapsdanning.

Høyesterett oppsummerer sitt syn i avsnitt 31:

Etter mitt syn kan såleis A ikkje få medhald i at han har krav på å få dekt tapt utbyte frå aksjeselskapet. Eg vil her leggje til at det for meg synest problematisk med ei motsett løysing. Det vil gjere innhogg i grunnleggjande selskapsrettslege prinsipp. Kva skal i tilfelle til for at selskapskreditorane kan fremje krav mot den tilsette? Og korleis skal ein i så fall handtere dette skatterettsleg? Her peikar eg på at A på skadetidspunktet ikkje var omfatta av delingsmodellen. Og endeleg: Kva skal grensa vere for når ein tilsett, som ikkje er eineigar men er hovudaksjonær, kan krevje dekt verdiskaping i selskapet?

Retten mener Høyesteretts vurdering gir uttrykk for en generell regel, og er i samsvar med tidligere praksis. Avgjørelsen er også fulgt opp i senere avgjørelser, jf. Rt-2014-1229 og LB-2016-65235. Videre viser retten til forslaget til ny straffeprosesslov i NOU:2016: 24 side 677 der det står:

I første ledd gis «[m]istenkte» rett til erstatning når forfølgningen ikke ender i at det konstateres straffansvar. Tapet må ligge hos den straffeforfølgningen har vært rettet mot. Hvis en mistenkt person er påført tap i form av redusert aksjeutbytte som følge av at forfølgningen har vanskeliggjort vedkommende deltakelse i virksomheten, vil dette ikke gi rett til erstatning, da tapet ligger hos aksjeselskapet, se Rt-2004-1816. ....

Problemstillingen er, som nevnt ovenfor, om tappt overskuddsandel er et særtap på Koch/Svekos hånd eller et selskapstap som advokatfirmaet Thommessen har lidt. Retten mener tappt overskuddsandel som utgangspunkt er et selskapstap. Retten bygger da på Høyesteretts avgjørelse i Skiltmakerdommen og Borgarting lagmannsretts avgjørelse, jf. ovenfor. Selskapets tap vil som regel også utgjøre et tap for eierne. Selskapets erstatningskrav er formuesgoder som tilhører selskapet, og som den enkelte eier ikke kan disponere over, jf. Andenæs, Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper s. 665-666. Etter rettens syn kan dette imidlertid ikke gjelde unntaksfritt. Retten viser her til Høyesteretts avgjørelse i Rt-1996-1497 (Løiten allmenning). I tillegg kan det ikke uten videre legges til grunn at en deltaker er avskåret fra å kreve erstattet sin «andel» av selskapets tap. Retten viser til Aarbakke og Aarbakke, Ansvarlige selskaper og indre selskaper, elektronisk utgave kapittel 22 flg., særlig side 161 og 162.

Virksomheten i advokatfirmaet Thommessen var regulert i selskapsavtalen. Det var opprettet et indre selskap, og advokatfirmaet Thommessen AS var hovedmannen. De øvrige partene i selskapsavtalen var de personlige deltakerne (advokatene) og andelseierne. Etter selskapsavtalen var det kun hovedmannen (advokatfirmaet Thommessen AS), advokatene og/eller aksjeselskaper der advokaten eide 100 % som kunne være andelseiere i det indre selskapet. Både Koch og Sveko AS var andelseiere i det indre selskapet. Advokatene hadde en rekke plikter etter avtalen. Retten til overskuddsandler trådte inn etter syv år som eier og ble trappet opp over åtte år. Avtalen regulerer også nedtrapping overskuddsandel (aldersnedtrapping) fra fylte 63-67 år.

I perioden 2008-2014 fikk Koch/Sveko redusert sin overskuddsandel fra Thommessen. Dette er samme perioden Koch var siktet og tiltalt. Overskuddsandelen ble redusert med 70 andeler i årene 2008-2011, 130 andeler i 2012, 195 andeler i 2013 og 130 andeler i 2014. Reduksjonen var størst i perioden fra Koch ble tiltalt (13. oktober 2013), mens straffesaken pågikk (5. desember 2012 – 18. september 2013) og frem til han ble frifunnet ved tingrettens dom 2. juli 2014. Det er dermed en klar sammenheng mellom den reduserte inntekten hos Sveko/Koch og den uberettigede strafforfølgningen.

Koch forklarte under hovedforhandlingen at hans bidrag til Thommessen i perioden han var siktet og tiltalt var «mindre verdt». Under hovedforhandlingen i straffesaken hadde han for eksempel ingen eller begrenset mulighet til å utføre sine arbeidsforpliktelser, og dermed oppfylle timekravene i selskapsavtalen med Thommessen. Klienter ønsket også å benytte andre advokater enn Koch som følge av at han var siktet/tiltalt. Koch har i brev til statens sivilrettsforvaltning vist 30. oktober 2014 til at advokatfirmaet Thommessen har lidt et tap som følge av strafforfølgningen. Dette gjelder i hovedsak advokatutgifter og renommémessige og økonomiske konsekvenser. Det er ikke utdypet hva som menes med «økonomiske konsekvenser» eller hvilket tap dette sikter til. Retten tillegger derfor dette mindre vekt. Disse forhold kan uansett tale for at det er et selskapstap som er fremmet av Koch og Sveko.

Det er ofte symmetri mellom selskapets tap og eiernes tap, der eiernes tap er avledet av selskapets tap. En slik symmetri kan ikke påvises i denne saken. Etter rettens vurdering er det ikke påvist noe økonomisk tap på Thommessens hånd, og et slikt tap vil uansett være vanskelig å påvise. Det er ingen holdepunkter for noen nedgang i Thommessens inntekter eller reduksjon av overskudd i selskapet som følge av strafforfølgningen mot Koch. Tvert imot hadde Thommessen, i likhet med de andre «store» forretningsadvokatfirmaene i Norge, en jevn økonomisk vekst i denne perioden. Det er dermed vanskelig å påvise noe tap. Det er heller ingen opplysninger som tilsier at de øvrige andelseierne har fått redusert sin overskuddsandel som følge av strafforfølgningen mot Koch. Dette taler for at det økonomiske tapet er et særtap for Sveko og Koch, og ikke et selskapstap for Thommessen. Dette underbygges ytterligere av at en del av oppdragene Koch normalt ville hatt ble fordelt til andre partnere i firmaet. Koch har i sin partsforklaring vist til at han i årene 1987-2006 prosederte 13 skattesaker for Høyesterett. Han prosederte imidlertid ingen saker for Høyesterett i perioden han var tiltalt. I denne perioden prosederte to andre partnere i Thommessen, Ståle R. Kristiansen og Finn Backer-Grøndahl, flere saker for Høyesterett. Etter at Koch var frifunnet prosederte han på ny to saker for Høyesterett i løpet av kort tid. Retten mener dette illustrerer at Thommessen ikke har lidt noe tap, men at oppdrag Koch trolig ville utført ble kanalisert til andre partnere. Thommessen har dermed kunnet oppnå de samme inntektene, uavhengig av strafforfølgningen mot Koch. Et tap hos Thommessen vil uansett ikke kunne kreves erstattet på grunn av resultatet i Rt-2004-1816 avsnitt 32 flg.

Denne saken skiller seg for øvrig fra faktum i Rt-2004-1816 (Skiltmaker), noe retten mener er relevant. Skadelidte i Rt-2004-1816 (Skiltmaker) var dominerende aksjonær (eide 66 % av aksjene) og var daglig leder, styreleder og stod som selger for største delen av omsetningen i selskapet, se avsnitt 20 i dommen. Ved vurderingen av om selskapet kunne kreve erstatning la Høyesterett vekt på at arbeidsgiver kunne lettest organisere arbeidet i en form som gjorde han minst mulig utsatt for tap. Videre trakk også Høyesterett fram at det ville være lite rimelig at skadevolderen skulle dekke tapet. Disse hensynene gjør seg ikke gjeldende i denne saken. Koch var en av om lag 40 partnere i Thommessen, og har ikke stått for størstedelen av omsetningen. Selskapet (Thommessen) har dermed organisert seg på en slik måte at det i realiteten ikke var utsatt for tap. Dette underbygger at det økonomiske tapet som kreves erstattet er et særtap.

Etter en samlet vurdering har retten kommet til at det økonomiske tapet som er fremmet av Sveko og Koch er et særtap, som kan kreves erstattet. Ved vurderingen legger retten vekt på hvor tapet faktisk plasseres. Det er Koch/Sveko som er krenket ved den ansvarsbetingende handlingen, og som har fått reduserte «inntekter». Det er ikke rimelig at Koch og Sveko skal bære risikoen for det økonomiske tapet, som i denne saken skyldes utøvelse av det sterkeste maktmiddelet staten har til disposisjon, nemlig strafforfølgning. Retten mener staten er nærmest til å bære risikoen for dette.

Kravet om erstatning for tapt overskuddsandel tas etter dette til følge. Kravets størrelse er ikke bestridt. Staten dømmes etter dette til å betale 4 928 096 kroner til Sveko og 480 973 kroner til Koch. Retten kommenterer forsinkelsesrenter særskilt nedenfor.

Nærmere om de enkelte erstatningspostene – avsavnsrenter på arbeidsinntekt

Den andre delen av erstatningskravet er krav om avsavnsrenter på Kochs arbeidsinntekt med totalt 179 032 kroner. Avsavnsrenter har i rettspraksis blitt tilkjent på rent erstatningsrettslig grunnlag, se Hagstrøm, Obligasjonsrett 2. utgave 2011 side 605 og Rt-2002-71. Retten har ovenfor kommet til at det foreligger ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng. I utgangspunktet skal derfor kravet om avsavnsrenter tilkjennes.

Staten har innvendt at også denne posten er et selskapskrav som ikke er erstatningsrettslig vernet på Kochs hånd. Statens anførsel er begrunnet med at Koch ville investert arbeidsinntekten og overskuddsandelen i selskapet Oscar Finans AS. Koch eier dette selskapet sammen med sine barn, og har tidligere investert arbeidsinntekten sin i dette selskapet. Beregningen av avsavnsrentene bygger på avkastningen Koch historisk har oppnådd i Oscar Finans AS. Det økonomiske tapet ligger hos Oscar Finans AS og ikke hos Koch.

Retten mener statens anførsel ikke kan føre frem. Denne delen av kravet gjelder erstatning for det tapet som er lidt ved at Koch ikke har kunnet disponere sin arbeidsinntekt som følge av strafforfølgningen. Tapet oppstår ved at Koch ikke har hatt mulighet til å oppnå avkastning på arbeidsinntekten. Tapt arbeidsinntekt er utvilsomt et særtap, som er erstatningsrettslig vernet på Kochs hånd. Dette tilsier at avsavnsrenter på arbeidsinntekten også er et særtap. Etter rettens syn er det ingen grunn til at avsavnsrenter på arbeidsinntekt skal klassifiseres som noe annet. Retten mener tapet faktisk ligger hos Koch. Det økonomiske tapet oppstår ved at Koch ikke har hatt mulighet til å disponere over arbeidsinntekten, og derfor har han ikke kunnet oppnå avkastning på arbeidsinntekten. Etter rettens mening er dette det sentrale. Det kan ikke gis betydning hvor Koch ville valgt å plassere eller investere arbeidsinntekten, så lenge han ikke har hatt denne muligheten på grunn av det ansvarsbetingende forholdet. Løsningen staten argumenterer for, er etter rettens mening oppkonstruert og vil gi urimelige resultater, der det blir utslagsgivende hvor en person ville «plassert» eller «investert» sin arbeidsinntekt. Dette vil gi tilfeldige og ubegrunnede fordeler for staten. Resultatet kan sammenlignes med at staten får en urettmessig kreditt eller oppnå en gunstig posisjon gjennom en ansvarsbetingende handling. Et slikt resultat vil etter rettens syn være urimelig.

Kravet om avsavnsrenter tas etter dette til følge. Kravets størrelse er ikke bestridt, og staten dømmes til å betale 179 032 kroner til Koch. Retten kommer nærmere tilbake til forsinkelsesrenter nedenfor.

Forsinkelsesrente

Koch har krevd forsinkelsesrenter fra 30. november 2014, som er en måned etter at kravet ble fremmet for statens sivilrettsforvaltning, jf. forsinkelsesrenteloven § 2. Tidspunktet for renteberegningen er ikke bestridt. Etter forsinkelsesrenteloven § 2 påløper rente fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale. Fremsettelsen av kravet overfor sivilrettsforvaltningen må anses som påkrav, og forsinkelsesrenter påløper derfor fra 30. november 2014.

Oppsummering

Oppsummerende har retten kommet til at kravet til Koch og Sveko fullt ut må føre fram. Dette medfører at de tilkjennes erstatning for tapt overskuddsandel med 5 409 069 kroner (4 928 096 kroner + 480 973 kroner) samt erstatning for avsavnsrente på tapt arbeidsinntekt med 179 032 kroner. Totalt tilkjent erstatning til Koch og Sveko utgjør 5 588 101 kroner. I tillegg kommer forsinkelsesrente regnet fra 30. november 2014.

Erstatningen som tilkjennes i denne dommen kommer i tillegg til den erstatningen og oppreisningen som staten alt har erkjent.

Sakskostnader

Koch og Sveko har vunnet saken, og har da krav på full erstatning for sine sakskostnader fra staten, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd. Det er ikke grunnlag for å anvende unntaksbestemmelsen i § 20-2 tredje ledd. Advokat Brosveet har fremmet et sakskostnadskrav på 1 082 295 kroner inklusiv mva. Sakskostnadskravet omfatter Kochs eget arbeid med saken med totalt 45 000 kroner. Staten har ikke hatt merknader til kravet, herunder dekning av kostnader til eget arbeid for Koch. Retten mener kostandene har vært nødvendige, og at det har vært rimelig å pådra dem ut fra betydningen av saken. Saken var i utgangspunktet kompleks og omfattende. Staten erkjente ansvar på subjektivt grunnlag kort tid før saksforberedelsen ble avsluttet. Retten legger også vekt på at saken har stor velferdsmessig betydning for Koch. Vilkårene for å tilkjenne erstatning for Kochs eget arbeid etter tvisteloven § 20-5 første ledd er også oppfylt. Sakskostnadskravet tas derfor til følge.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist på grunn av sakens kompleksitet og andre oppgaver i domstolen. Partene ble informert ved avslutningen av hovedforhandlingen om at dommen ville bli avsagt før rettsferien, og har i ettertid blitt nærmere orientert om når dommen ville bli avsagt.

DOMSSLUTNING

1. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet betaler erstatning for tapt overskuddsandel til Sveko Invest AS med 4 928 062 – firemillionernihundreogstjueåttetusenogsekstio – kroner med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30. november 2014 og til betaling skjer.
2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet betaler erstatning for tapt overskuddsandel til Sverre Eilifssøn Koch med 480 973 – firhundreogåttitusenihundresyttitre – kroner med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30. november 2014 og til betaling skjer.
3. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet departementet betaler Sverre Eilifssøn Koch avsavnsrenter med 179 032 – etthundreogsyttitusenogtrettio – kroner med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 30. november 2014 og til betaling skjer.
4. I sakskostnader for tingretten betaler Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 1 082 295 – enmillionogåttitotusentohundreognittifem – kroner til Sverre Eilifssøn Koch og Sveko Invest AS.
5. Oppfyllelsesfristen er to uker fra forkynnelsen av dommen.

Mats Wilhelm Ruland

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 125 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.